

DANSK KRONIK.

Ændringer i borgerlig straffelov.

Ved lov nr. 120 af 17. maj 1956 er der gennemført nogle ændringer i borgerlig straffelov. Den vigtigste angår *løsladelse på prøve fra fængsel*, hvorom der i straffelovens § 38 som nyt stk. 3 er indføjet følgende bestemmelse:

„Efter justitsministerens bestemmelse kan prøveløsladelse ske tidligere end i stk. 1 nævnt, når dette efter de foreliggende oplysninger, herunder anstaltens udtalelser om fangen, må anses for begrundet i det enkelte tilfælde. Prøveløsladelse kan tidligst ske, når fangen har udstået halvdelen af straffetiden, dog mindst 4 måneder.“

Denne bestemmelse udgør et supplement til § 38, stk. 1. Det er stadig lovens hovedregel, at spørgsmålet om løsladelse på prøve fra fængsel først bliver aktuelt efter forløbet af to trediedele af straffetiden og mindst 9 måneders afsoning. På dette tidspunkt skal der på grundlag af en indstilling fra fængslet tages stilling til, om prøveløsladelse skal ske. Det har imidlertid været følt som en mangel ved lovens ordning, at der slet ikke var nogen mulighed for prøveløsladelse efter kortere afsoningstid end 9 måneder, ligesom der ved længere straffe under tiden har været trang til at løslade på prøve, før to trediedele af straffetiden var forløbet. Man har i stedet gjort brug af betinget benådning, og når loven nu åbner mulighed for prøveløsladelse efter udståelsen af *den halve straffetid, dog mindst 4 måneder*, må man efter de bemærkninger, der ledsagede lovforslaget, opfatte forholdet således, at den nye regel i det væsentlige kun kan ventes anvendt i de tilfælde, hvor der hidtil er sket benådning. Prøveløsladelse efter § 38, stk. 3, vil forudsætte, at den enkelte fanges forhold i særlig grad taler derfor. På den anden side har behovet for sådanne løsladelser dog været så stort, at man har fundet det unaturligt — og tillige af forskellige grunde upraktisk — fortsat at anvende benådning i dette øjemed. I bemærkningerne til lovforslaget og i bilag til folketingsudvalgets betænkning indeholdes nogle talmæssige oplysninger om prøveløsladelse og benådning.

I straffelovens § 42 er som nyt stk. 5 indføjet følgende bestemmelse om personer, der er *løsladt på prøve fra ungdomsfængsel*:

„Rejses tiltale mod den løsladte for et strafbart forhold, indhentes en udtalelse fra fængselsnævnet om, hvorvidt domfældelse for det pågældende forhold vil medføre genindsættelse. Såfremt dette er tilfældet, kan retten med anklagemyndighedens samtykke ved dommen indskrænke sig til at afgøre skyldspørgsmålet“.

Denne bestemmelse har skullet klare en praktisk vanskelighed, som undertiden er opstået, når en fra ungdomsfængsel prøveløsladt person har begået nye lovovertrædelser, med hensyn til hvilke der ikke er aflagt tilståelse. I dette tilfælde kunne fængselsnævnet ikke bestemme genindsættelse i ungdomsfængsel, før den pågældendes skyld var fastslået ved en ny dom, og den ved dommen pålagte straf måtte da eftergives, når genindsættelse fandtes mere hensigtsmæssig end strafafsoning

i arresthus eller statsfængsel. Nu kan retten nøjes med at afgøre skyldspørgsmålet uden at pålægge nogen straf.

Tilsvarende lovændringer er sket med hensyn til *arbejdshus* og *sikkerhedsforvaring*, idet der i § 63, stk. 2, og § 66, stk. 1, er optaget henvisninger til § 42, stk. 5. Endvidere er der sket den ændring, at prøvetiden ved arbejdshus fastsættes til mindst 1 og højst 3 år (hidtil altid 1 år), og at prøveløsladelse fra sikkerhedsforvaring altid kan ske efter 4 års forløb (hidtil har det ved gentagen dom til sikkerhedsforvaring været således, at prøveløsladelse først kunne ske efter 8 års forløb).

Den nye lov har endelig ophævet straffelovens § 289 om polititilhold til visse berigelsesforbrydere.

De skete ændringer i borgerlig straffelov er anbefalet af straffelovskommissionen. Der har dog i kommissionen været delte meninger om, hvorledes man burde imødekomme det praktiske behov for prøveløsladelse udenfor den hidtidige regels område.

En kommissionsbetænkning om mentalundersøgelser.

I december 1951 nedsatte justitsministeriet en kommission, der skulle overveje spørgsmål vedrørende de retspsykiatriske undersøgelser i straffesager. Kommissionen, for hvilken først højesteretsdommer *J. Herfelt*, siden 1954 kontorchef i justitsministeriet *Chr. Ludvigsen* har været formand, har afsluttet sit arbejde med afgivelsen af en *Betænkning om de retspsykiatriske undersøgelser i straffesager* (København 1956, 164 sider).

Det første hovedspørgsmål, som har foreligget for kommissionen, er angivelsen af de *tilfælde, i hvilke mentalundersøgelse bør finde sted*. Spørgsmålet behandles i betænkningens kap. III (p. 10—18) samt i afsnit I i kommissionens udkast til cirkulære angående mentalundersøgelser i straffesager (p. 118 ff). I dette udkast har man først (under A) peget på nogle almindelige retningslinier, hvorefter det bl. a. normalt skal anses som en forudsætning for mentalundersøgelses iværksættelse, at sigtelsen angår en lovovertrædelse af alvorligere karakter. Dernæst omtales (B) ni grupper af tilfælde, hvor undersøgelse altid bør foretages, og endelig (C) anføres de retningslinier, som iøvrigt er egnede til at lægges til grund for et skøn over, om undersøgelse bør foretages. Kommissionen har ikke angivet nogen beregning eller noget skøn over antallet af undersøgelser efter de foreslåede retningslinier. Man regner dog med, at reglerne — omend de på de fleste punkter vil svare til nu-gældende praksis — vil medføre en stigning i antallet af undersøgelser, navnlig i kraft af de retningslinier, som foreslås med hensyn til unge under 21 år og recidivister. Et enkelt medlem af kommissionen anser det for betænkeligt at forøge antallet af mentalundersøgelser.

Den vigtigste opgave for kommissionen har været at overveje den mest hensigtsmæssige *organisation af mentalundersøgelserne*. De herhen hørende spørgsmål er navnlig behandlet i betænkningens kapitler VIII—XIV (p. 54—97). Kommissionen oplyser, at der i 1954 blev foretaget 1288 mentalundersøgelser i Danmark, heraf 1139 ambulante

og 149 i forbindelse med indlæggelse på hospital eller anstalt. Af de 1139 ambulante undersøgelser blev 752 foretaget af amts- og kredslæger (hvis uddannelse i psykiatri gennemgående er meget begrænset), 251 af de to overlæger i psykiatri ved den københavnske undersøgelses-klinik og 109 af læger ved to sindssygehospitalet og en åndssvage-anstalt.

a. *Ambulante undersøgelser.* Det er kommissionens opfattelse, at alle mentalundersøgelser principielt bør foretages af speciallæger i psykiatri, men man anser det ikke for praktisk muligt strax at søge en sådan ordning indført. Der anvises imidlertid en fremgangsmåde, ved hvilken man gradvis kan lægge flere og flere undersøgelser over til specialuddannede læger. Man har for tiden i fire politikredse særordninger, efter hvilke embedslægerne er fritaget for at foretage mentalundersøgelser, idet undersøgelserne i stedet foretages af læger ved sindssygehospitalet ved Århus og Nykøbing S. samt ved åndssvageanstalten Andersvænge. Kommissionen foreslår, at man efterhånden søger lignende ordninger gennemført andre steder i landet, hvor der efter nærmere undersøgelse og forhandling viser sig at være mulighed for tilknytning til en psykiatrisk institution. Denne retningslinie anbefales af retslægerrådet og sundhedsstyrelsen. Hermed vil amts- og kredslægerne deltagelse i mentalundersøgelserne altså gradvis blive reduceret. Kommissionen har ikke ment, at en ændring i retning af specialisters medvirken kan baseres på ansættelse af psykiatere indenfor de forskellige lokale områder eller på oprettelse af retspsykiatriske institutioner svarende til den københavnske; dog foreslår man, at den hidtidige særordning i Århus omformes, således at der i en overlægestilling under sindssygehospitalet ansættes en retspsykiater, som foruden mentalundersøgelser også kan påtage sig psykiatrisk tilsyn, tilsyn med antabuspatienter m. v.

Med hensyn til undersøgelsesklinikken i København foreslår kommissionen ikke egenlige reformer, men det kan nævnes, at man anser en afkortning af expeditionstiden og en reduktion af undersøgelsesernes omfang for mulig. Kommissionen foreslår i udkastet til en instrux til lægerne følgende regel om den maximale varighed af undersøgelserne (ikke blot i København): „Såfremt erklæring om en ambulant undersøgelse ikke kan afgives i en arrestantsag inden 6 uger og ellers inden 8 uger efter, at sagen er modtaget, sender lægen indberetning herom til justitsministeriet med angivelse af grunden til, at den nævnte frist ikke har kunnet overholdes“. 8 ugers reglen skal også gælde ved indlæggelse til observation.

b. *Mentalobservation.* Af ialt 1288 mentalundersøgelser i 1954 fandt som nævnt 149 sted i forbindelse med indlæggelse på hospital eller anstalt. Sådan *mentalobservation* sker som regel efter forudgående undersøgelse på den undersøgende læges eller retslægerådets foranledning. Kommissionen anser en vis reduktion i antallet af observationer for ønskelig og mulig (særlig når ambulante undersøgelser i videre

omfang henlægges til psykiatere). Iøvrigt har det været kommissionens opgave at tage stilling til forskellige ønsker om at få de kriminelle observander flyttet fra sindssygehospitalerne til særlige institutioner. Direktoratet for statens sindssygevæsen har oplyst overfor kommissionen, at sikringsanstalten i Nykøbing S. snart vil være på det nærmeste overflødig som forvaringsinstitution og vil kunne stilles til rådighed som observationsinstitution for kriminelle patienter. Kommissionen har haft visse betænkeligheder ved denne løsning, men anbefaler dog, at den søges realiseret. Ordningen skulle være den, at institutionen i Nykøbing S. principielt stod til rådighed som observationsinstitution for sigtede fra hele landet, men at visse observander fortsat burde anbringes på de almindelige sindssygehospitaler (i København psykiatriske afdelinger), se herom p. 84—88 og udkast til cirkulære afsnit IV p. 123. Når kommissionen har anbefalet denne løsning, skyldes det bl. a., at anstalten i Nykøbing S. kan opfylde både hospitalsmæssige og sikkerhedsmæssige krav til en observationsinstitution, og at man ikke indenfor en overskuelig årrække kan vente at få etableret en helt ny observationsinstitution, fx i tilknytning til en behandlingsinstitution (et „kriminalasyl“) for visse domfældte kriminelle patienter.

c. *Retslægerådet*. Kommissionens omtale af retslægerådets funktion indenfor det retspsykiatriske undersøgelsesvæsen rummer ikke forslag om større reformer. Rådet har foreslået visse udvidelser med hensyn til de retningslinier, efter hvilke sagerne skal forelægges det til udtalelse, og dette forslag har kommissionen i det væsentlige kunnet tiltræde (p. 93—95 og udkast til cirkulære afsnit V p. 123—24). Iøvrigt bemærker kommissionen bl. a., at det i enkelte tilfælde vil være ønskeligt, om et medlem af rådet afgiver forklaring i retten, at rådets erklæringer undertiden bør give en fyldigere begrundelse for konklusionen, og at meningsforskelle indenfor rådet med hensyn til ikke uvæsentlige spørgsmål bør komme tydeligt til udtryk.

Det sidste kapitel af kommissionens redegørelse (p. 104—14) handler særlig om anvendelsen af *narkoanalyse*. Der er ikke i kommissionen opnået enighed om, hvilken stilling man bør indtage til spørgsmålet om narkoanalysens anvendelse som *diagnostisk* hjælpemiddel (om dens utilstedelighed i efterforskningsøjemed har der ikke været tvivl). Et mindretal (5 medlemmer) vil helt udelukke anvendelsen af narkoanalyse; et flertal (13 medlemmer) foreslår følgende bestemmelse i retsplejelovens § 744, stk. 4: „Narkoanalyse og andre undersøgelsesmetoder, ved hvilke den sigtede søges hensat i en abnorm bevidsthedstilstand, må kun anvendes, når den sigtede har erkendt sig skyldig i det eller de forhold, som sigtelsen vedrører, eller når han ikke har erindring derom, men der efter samtlige foreliggende omstændigheder ikke er rimelig tvivl om, at han har begået den kriminelle handling, og han ikke selv gør gældende, at dette ikke er tilfældet. Endvidere skal såvel den sigtedes som forsvarerens samtykke være indhentet. Undtagelsesvis kan retten dog ved kendelse tillade anvendelse af en sådan undersøgelsesmetode, uanset at forsvareren nægter sit samtykke; for-

inden kendelsen afsiges, skal der gives forsvareren lejlighed til at udtale sig“.

Det skal kort nævnes, at kommissionen også på et andet punkt tager stilling til et i de senere års internationale diskussion fremhævet problem vedrørende straffeprocessen, nemlig spørgsmålet om en *deling af processen* i to stadier: skyldafgørelse og sanktionsafgørelse. Spørgsmålet melder sig i den foreliggende sammenhæng, fordi man kan tænke sig mentalundersøgelsen foretaget *efter*, at skylden er fastslået. Kommissionen skitserer i bilag D nogle lovregler, der er benyttet som diskussionsgrundlag, men man er af den opfattelse, at der *ikke* bør stilles forslag om ændring af den gældende procesordning i den nævnte retning (se kap. VI p. 38—47).

Kommissionen omtaler en række andre spørgsmål: mentalerklæringens indhold og form, grundlaget for undersøgelsen, erklæringens anvendelse under straffesagen, anvendelsen af psykologiske tests m. v. Til selve betænkningen knytter sig forskellige bilag, af hvilke de vigtigste — udkastene til cirkulære og instrux — er nævnt foran. Bilag H er en redegørelse af professor, dr. med. *Villars Lunn* om anvendelsen af psykologiske tests, og i bilag K omtales de retspsykiatriske undersøgelser i Sverige og Norge.

Den særlige klageret.

I Ugeskrift for Retsvæsen 1956 p. 331—32 er meddelt nogle oplysninger om den særlige klagerets virksomhed i tiden fra 1. juli 1953 til 30. juni 1955. Der er i dette tidsrum til retten indkommet 237 begæringer om genoptagelse af straffesager. 6 begæringer, heraf 3 vedrørende sager om overtrædelse af lov nr. 406 af 28. august 1945 (værnemagerloven), er taget til følge. 3 sager er tilladt genoptaget i medfør af retsplejelovens § 987 om genoptagelse af udeblivelsessager. 201 begæringer er afvist, forkastet eller henvist til andre myndigheder. De resterende 27 sager var ikke afgjort pr. 30. juni 1955; i to af disse sager er genoptagelse senere tilladt.

Efter professor, dr. jur. *Erwin Munch-Petersens* død er professor, dr. jur. *Knud Illum* den 30. april 1956 beskikket til for et tidsrum af 10 år fra 1. april 1956 som medlem af den særlige klageret at tiltræde denne ved behandlingen af sager om genoptagelse af en straffesag. Som suppleant for professor Illum er beskikket professor, dr. jur. *W. E. von Eyben*.

Knud Waaben.

FINSK KRÖNIKA.

Efter det krönikan beträffande Finland senast publicerades i denna tidskrift, har lagstiftningen på straffrättens område nästan helt varit avstannad. Som enda ändring inom sagda rättsgebit kan nämnas ett genom lagen den 1/4 1955 gjort tillägg till kriminaliseringen, som anges i 8 § 38 kap. S. L., varigenom straffskyddet i fråga om brevhemligheten

utsträckts till att omfatta samtal och telegram, vilka förmedlas genom telefon- och telegrafverket.

På straffprocessens område har däremot genomförts en beaktansvärd reform. Genom lagen den 7/1 1955 angående ändring av 30 kap. rättegångsbalken har sökandet av ändring i hovrätts avgöranden helt och hållet reviderats. För en dylik ändringsansökan erfordras enligt lag alltid högsta domstolens tillstånd, som jämlikt lagens 3 § beviljas endast: 1) om anledning förekommer till ändring i det slut, vartill hovrätten kommit, eller eljest med hänsyn till sakens beskaffenhet skäl föreligger att upptaga målet till prövning; eller 2) om det med avseende å lagens tillämpning i andra liknande fall är av vikt att målet drages under högsta domstolens prövning eller part visat, att ändringssökande för honom är av synnerlig vikt utöver det mål, varom är fråga.

I mål, vari hovrätten handlagt straffyrkande, må fullföljdstillstånd enligt paragrafens första punkt ej meddelas allmänna åklagaren eller målsäganden, med mindre talan avser brott, varå enligt den normala straffskalan kan följa tukthus över tre år, avsättning eller skiljande från utövning av tjänst eller förlust av medborgerligt förtroende eller ovärdighet att nyttjas i landets tjänst, ej heller tilltalad, med mindre han däri för något brott dömts till fängelse över sex månader, tukthus, avsättning eller skiljande från utövning av tjänst eller hovrätten i sitt utslag förklarar honom förlustig medborgerligt förtroende eller ovärdig att nyttjas i landets tjänst eller frångagit honom rätten att driva näring eller yrke. Har hovrätten i brottmål handlagt talan om förverkande av egendom eller dess värde eller skadestånd eller utgivande av lösöre, må fullföljdstillstånd enligt samma punkt meddelas part, dock icke allmänna åklagaren, om värdet av vad han genom hovrättens avgörande i sagda hänseende tappat uppenbart överstiger 100.000 mark.

Ehuru lagstiftningen på straffrättens område icke förmår uppvisa färdiga resultat, har reformarbetet på nämnda rättsgebit likväl igångsatts på rätt bred bas. Den i början av år 1954 tillsatta strafflagskommittén med undertecknad som ordförande torde under innevarande år bli färdig med sitt förslag angående brott mot liv och kroppslig integritet. I slutet av senaste år tillsatte regeringen en kommitté, som erhöi i uppdrag att reformera straffverkställigheten i hela dess vidd. Till ordförande kallade regeringen presidenten i högsta domstolen *Toivo Tarjanne*, till medlemmar justitierådet *Lauri Takkunen*, professorn *Brynolf Honkasalo*, överdirektören *Valentin Soine*, lagstiftningsrådet *Tenho Autere* och fängelsedirektören, assessor *J. Konttinen* samt till sekreterare jurisdoktorn, docenten *Inkeri Anttila* och regeringssekreteraren *Olavi Merimaa*. Reformeringen av verkställigheten av frihetsstraff har blivit synnerligen aktuell därigenom, att gällande normer för densamma, vilka uppgjorts för slutna inrättningar, lämpa sig icke som sådana för halvöppna och öppna inrättningar, vilka under de senaste decennierna allt mera tagits i bruk.

Då de störingar, vilka uppstått till följd av krigen, så småningom upphört inom samhällslivet och livet återgått till det normala, har det

sitt intresse att anställa en jämförelse mellan brottsligheten under de senaste åren och brottsligheten under åren före kriget. Jag har som jämförelseperioder valt åren 1935—1939 och åren 1950—1954. För mord dömdes under den förra perioden 78 och för mordförsök 30 personer. Under den senare perioden för mord 36 och för försök 29 personer. För dråp dömdes under den förra perioden 170, under den senare 133 personer; dråpförsök 47 resp. 71; misshandel med dödlig påföljd 360 resp. 245. Antalet våldsdåd visar alltså stadig nedgång. För stöld och snatteri utgöra siffrorna 12.954 resp. 14.481, varför denna brottgrupp visar en viss ökning. Ökningen överstiger likväl icke mycket motsvarande befolkningsökning under samma tid, d. v. s. år 1935 3.786.000, år 1950 4.029.000 och år 1954 4.216.000 innevånare. Sedlighetsbrotten och trafikförseelserna hava däremot starkt ökat.

Brynolf Honkasalo.

SVENSK KRÖNIKA.

Justitieministern, statsrådet *Zetterberg* har tillkallat sakkunniga för att utreda frågan om effektivare åtgärder inom eftervård och annan kriminalvård i frihet. Ordförande i utredningen är generaldirektören *Gustav Vahlberg* och sekreterare byråchefen *Olof Melén*.

I direktiven för utredningen erinras bl. a. om strafflagberedningens framställning d. 15 dec. 1954 med hemställan om vissa åtgärder till förbättrande av eftervården¹⁾. Det framhålls emellertid att eftervårdens problem bör tagas upp till en mera allsidig utredning. Utredningens uppgift bör vara att föreslå de ändamålsenliga och lämpligt avpassade åtgärder som kan vidtagas för att undanröja påtagliga brister i den nuvarande eftervården och att dessutom, efter en mera samlad överblick av problemen inom eftervården och övrig kriminalvård i frihet, föreslå de åtgärder som på längre sikt bör vidtagas för att sätta denna viktiga del av kriminalvården i stånd att fungera på det mest ändamålsenliga sättet. Justitieministern pekar på att eftervårdande åtgärder kan förekomma beträffande samma person från olika vårdområden. En splittrad tillsynsorganisation är under sådana förhållanden icke ändamålsenlig. Å andra sidan kan sammanförande av samhällets eftervårdsorganisationer för olika vårdområden vålla svårigheter. Hithörande problem bör övervägas. Den utredning som tillsatts för undersökning av skyddsföreningarnas uppgifter och ekonomiska förhållanden²⁾ bör nedläggas, och dess uppdrag fullföljas och slutföras av den nya utredningen. Anstaltstiden och eftervården bör ses som en helhet med ett gemensamt mål, nämligen att såvitt möjligt återanpassa den dömda i samhället.

1) Se NTfK 1955 s. 67.

2) Se NTfK 1955 s. 181.

Enligt lagen om villkorlig frigivning skall villkorlig frigivning, om strafftiden är av viss längd, obligatoriskt ske efter det fem sjättedelar

avtjänats. Dessutom finnes möjlighet till fakultativ villkorlig frigivning sedan två tredjedelar avtjänats; beslut härom meddelas av fångvårdsstyrelsen. Enligt direktiven för utredningen skall övervägas om icke frigivning kan komma till stånd på ett något tidigare stadium i sådana fall, då detta visar sig lämpligt. Genom en förbättring av eftervården och en mera individuell prövning och bedömning torde det vara möjligt att i större omfattning utnyttja en fakultativ frigivning såsom ett medel för den dömdes återanpassning i samhället. En sådan bedömning torde emellertid säkrast kunna ske, om handläggning och beslut decentraliseras.

Justitieministern nämner i direktiven vidare bl. a. att en viss förbättring av de intagnas ersättning torde vara möjlig och motiverad av utvecklingen på andra områden. Vid utredningen bör också undersökas vilka åtgärder som kan vidtagas för att få till stånd en vidgad tillämpning av frigångssystemet, och frågan om den frigivnes utrustning bör upptagas. Utredningen bör överväga vilka åtgärder som i olika avseenden kan vidtagas för att hjälpa de frigivna att finna bostad. Det är angeläget att förbättra möjligheterna att ingripa med praktiska behandlingsåtgärder. Det bör särskilt undersökas vilka åtgärder som kan vidtagas för att tillräckliga möjligheter skall föreligga att med olika slag av medicinska åtgärder ingripa mot akuta tillstånd av förgiftning med alkohol eller andra medel. Även i fråga om medicinsk behandling av sådana mentalsjukdomar eller psykiska abnormtillstånd som icke påkallar vård på sinnessjukhus men likväl kan vara av betydelse för kriminalvården i frihet, bör utredningen undersöka vilka behandlingsmöjligheter som kan stå till förfogande och framlägga de förslag som finnes påkallade. Ett nära liggande spørsmål är i vad mån det kan visa sig vara till nytta att skapa möjligheter till en psykoterapeutisk behandling. — Frågan om anställning av frigivna i statlig tjänst bör övervägas. De problem som därvid uppkommer torde emellertid ha en mera allmängiltig innebörd. På utredningen bör ankomma att överväga i vad mån det är möjligt att genom upplysning undanröja en fördomsfull och sakligt ogrundad misstro mot kriminalvårdsklientel. Slutligen uttalas att utredningen bör tillgodogöra sig de resultat som hittills vunnits vid samråd med de övriga nordiska länderna och i den omfattning som finnes erforderligt och lämpligt upprätthålla fortsatt nordisk kontakt.

I strafflagberedningens uppdrag har ingått att verkställa en översyn av gällande bestämmelser angående registrering av brott och förseelser. Delvis har beredningen fullgjort sitt uppdrag genom att i ett betänkande 1953 avge förslag angående det allmänna straffregistret¹⁾. Med hänsyn till angelägenheten av att beredningens egentliga arbetsprogram utan tidsutdräkt kan fullföljas, har beredningen begärt befräelse från att i fortsättningen befatta sig med detta ämne.

¹⁾ Se NTfK 1953 s. 181.

Justitieministern har nu tillkallat en utredningsman, riksåklagaren *Maths Heuman*, för den fortsatta behandlingen av frågan. I direktiven uttalas bl. a., att utredningen har att överväga vilka grunder som bör tillämpas vid den registrering, som förekommer hos lokala polis- och åklagarmyndigheter, och i vad mån den kan begränsas utan men för det polisiära arbetet. Garantier bör skapas för att icke sådana register utnyttjas på ett sätt, som innebär att man kringgår det stränga sekretessskyddet beträffande det allmänna straffregistret. Det bör utredas i vilka fall det föreligger ett berättigat intresse hos enskilda företag eller andra att erhålla uppgifter om straffrihet och på vilken väg detta intresse bör tillgodoses. Det sägs att man kan ifrågasätta om de lokala polisregistren överhuvud taget bör få användas som upplysningskälla för strafflöshetsintyg. Även eljest bör formerna och villkoren för utfärdande av strafflöshetsintyg noggrant prövas. — Utredningen har vidare bl. a. att överse brottsregistreringen och därvid framför allt undersöka i vad mån denna kan begränsas samt uppmärksamma eventuella brister i sekretessskyddet beträffande de olika brottsregister som inrättats för speciella ändamål.

Under riksdagens vårsession har frågor angående bekämpandet av brottsligheten tilldragit sig stor uppmärksamhet. I anledning av motioner om ungdomsbrottsligheten uttalar allmänna beredningsutskottet i ett av riksdagen godkänt utlåtande, att av statistiken framgår att den totala brottsmängden ökat under senare år och att ungdomsbrottens relativa andel i denna likaså ökat. Det kan däremot icke med säkerhet konstateras att ungdomsbrottsligheten ökat i förhållande till ungdomskullarnas tillväxt. Snabba, effektiva åtgärder krävs emellertid för att vidsträckta skadeverkningar skall kunna undvikas. Sedan utskottet framhållit betydelsen av förebyggande åtgärder och därvid pekat bl. a. på bostadsfrågan, skolans fostrande uppgifter och främjandet av fritidsverksamheten, framhålles att åtskilliga utredningar pågår angående vad som bör göras för återanpassning av ungdomar som redan begått brott, bl. a. inom strafflagberedningen och den nyligen tillsatta utredningen angående effektivare åtgärder inom eftervård och annan kriminalvård i frihet. Arbetet pågår också för en förstärkning av resurserna inom kriminalvården och barnvården. Utskottet vill därför icke, såsom i motioner föreslagits, förorda tillsättandet av någon ytterligare utredning. En samordning och översyn av det redan tillgängliga materialet inom olika departement bör emellertid verkställas.

Beträffande planeringen på lång sikt anför utskottet, att brottsligheten i hög grad är betingad av samhällsutvecklingen. Denna sker snabbt och man måste följaktligen räkna med att brottslighetens karaktär och omfattning på kort tid kan väsentligt förändras. Kriminalvården och socialvården torde vidare komma att kännetecknas av alltmer differentierade behandlingsformer; exempelvis frågan om sambandet mellan behandlingsformer och brottslighet torde härigenom bli mer komplicerad. Enligt utskottets uppfattning föreligger ett behov av

ett organ för övervakning av detta och vissa närliggande områden. Ett sådant organ borde ha till uppgift att följa utvecklingen på dessa områden och framlägga förslag till åtgärder. I organet bör medverka experter på olika områden; även lekmannasynpunkter bör vara representerade.

I några motioner beröres även frågan om åtgärder för att effektivt minska bilstölderna. Första lagutskottet har i utlåtande över motionerna behandlat frågan om möjligheten att i någon form föreskriva obligatoriskt stöldskydd för bilar. Utskottet framhåller till en början, att den höga frekvensen av motorfordonstillgrepp förefaller att vara en specifikt svensk företeelse. Det framhålles att goda möjligheter finnes att åstadkomma tekniskt bättre stöldskydd än som ingår i standardutrustningen för de vanliga bilmodellerna. Full säkerhet mot tillgrepp kan visserligen ej vinnas genom sådana anordningar; det finns emellertid fog för antagandet, att bland biltjuvarna finns åtskilliga, som kan bringa sina brottsliga avsikter till utförande endast till följd av att gängse bilmodeller icke har effektivt stöldskydd.

För närvarande pågår förhandlingar mellan representanter för staten och för bilimportörer och bilhandlare i syfte att på frivillighetens väg åstadkomma att motorfordon i ökad utsträckning förses med effektivt stöldskydd. Första lagutskottet erinrar härom och finner angeläget att en utveckling i den riktningen åstadkommes. Därest en väsentligt ökad användning av stöldskydd ej kan åvägbringas på annat sätt, förklarar emellertid utskottet, att det ej hyser principiella betänkligheter mod att en lösning av frågan lagstiftningsvägen upptages till övervägande. Beträffande en sådan lagstiftning uttalar utskottet, att ett straffsanktionerat stadgande om skyldighet att utrusta bil med stöldskydd icke med nödvändighet behöver förbindas med bestämmelse om straffsanktionerad skyldighet för föraren att alltid tillsluta denna låsanordning, då han lämnar fordonet.

Roxtunaanstalten har under våren livligt debatterats i pressen. Också i riksdagen togs saken upp och i en interpellation begärdes en ingående och omfattande redogörelse för förhållandena och de åtgärder som planerades i syfte att snabbast möjligt få verksamheten in i en lugn och naturlig utveckling. I sitt svar avisade justitieministern påståendet om en förtroendekris och uttalade, att anstaltens chef och psykolog framhållit att anstalten bygger på riktiga principer och att där redan har nåtts goda behandlingsresultat i åtskilliga fall. Justitieministern framhöll att det var självklart att en anstalt av helt ny typ, med nybyggda hus och ny personal, måste ha tid på sig att bygga upp sin verksamhet; vad som förekommit var att anstaltsledningen funnit vissa byggnadstekniska brister vidlåda anstalten, bl. a. i fråga om konstruktionen av vissa fönster och dörrar i anstaltsbyggnaderna. Dessa brister skall avhjälpas. I interpellationssvaret berörde justitieministern vidare bl. a. frågan om klienteletts sammansättning. Han nämnde därvid att man, då ungdomsanstalterna från början inrättades, hade tänkt sig att

de skulle vara avsedda för sådana ungdomar som ingav goda förhoppningar och som därför borde vara mottagliga för uppfostran och utbildning. Det hade emellertid rätt snart visat sig att domstolarna var benägna att i rätt stor utsträckning använda ungdomsfängelse även för personer med psykopatisk läggning eller med tydligt framträdande utvecklingshämningar eller andra psykiska anomalier. Denna domstolspraxis sanktionerades av högsta domstolen år 1939 och blev därefter även godkänd av statsmakterna. Den hade emellertid medfört att en stor del av ungdomsfängelseklientelet var mera svårbehandlat än man från början förutsatte. Att klientelet sålunda var svårbehandlat kände man väl till, då Roxtunaanstalten anlades, och dess utrustning både tekniskt och i fråga om personal hade beräknats härför. Men självfallet vore det, då man övervägde vilka som lämpade sig för behandling på en viss anstalt, mycket svårt att ange gränserna. Anstaltsledningen på Roxtuna syntes ha kommit till den uppfattningen, att domstolarna i vissa fall gått för långt och dömt till ungdomsfängelse även sådana som icke är mottagliga för den därmed avsedda vården och behandlingen. Självfallet bör de problem som anstaltsledningen tagit upp noga övervägas på grundval av den nya erfarenhet som vinnes vid anstalten, fortsatte justitieministern. Vad särskilt gällde behandlingen av grava psykopater var detta ett vittgående problem som icke bara gällde ungdomsanstaltens klientel. Även om vissa gränssfall borde överföras till sinnessjukvård eller behandlas på skolor för psykiskt efterblivna, innebure detta icke någon generell kritik mot principerna för vården på Roxtuna.

Riksdagen har nu godkänt proposition om sådana ändringar i straffverktämlighetslagen som är erforderliga för genomförande av gruppindelning av anstalter för intagna som dömts till förvaring eller internering och anstalter för unga¹⁾; dessutom har anslagits medel för de kostnader detta drager med sig. När i enlighet härmed dessa två nya anstaltsgrupper organiserats, kommer samtliga fångvårdsanstalter att vara sammanförda i grupper.

Riksdagen har vidare beviljat medel för uppförande av ersättningsanstalter för Långholmen samt av ett nytt kvinnofängelse¹⁾.

Under slutet av 1955 inträdde en mycket kraftig stegring av antalet intagna på fångvårdsanstalterna. Beläggningen, som visserligen utvisar rätt stora säsongvariationer, hade under de senaste tre åren hållit sig i stort sett stabil, då en plötslig ökning inträffade. Detta har medfört en mycket besvärande överbeläggning. För att lätta denna har en omedelbar utbyggnad av fångvårdsanstalterna vid sidan av det mera långsiktiga programmet beslutats. Som mål för den omedelbara utbyggnaden uppställs omkring 300 platser. Bl. a. tänker man uppföra en anstalt av ny typ för omkring 150 intagna; anstalten bör enligt riksdagens mening omges av mur. Bland ytterligare utvägar diskuteras möjligheten att utnyttja friställda militära kaserner.

Carl Holmberg.

¹⁾ Jfr. NTfK 1955 s. 351.